

thetische stoffen (niet in de eerste plaats de hier genoemde) geschiedt in de autarkische landen op kosten van de consumptieve kracht der bevolking. Niet alleen is het enorme kapitaal in de hier bedoelde bedrijven gestoken, voor een belangrijk deel aan de consumptie onttrokken, maar ook de producten in die industrieën gemaakt, vormen (door het gedwongen verbruik) een zware belasting voor het toch al weinig koopkrachtige publiek. Schijnbaar wordt het „levenspeil” verhoogd: een veelheid van goederen, die anders door gebrek aan grondstoffen niet kunnen worden geproduceerd, is beschikbaar. In werkelijkheid veroorzaken de fabricage en de consumptie intoring van het kapitaal.

Daar komt nog bij, dat door de ontwikkeling der techniek, de overheid in de aangeduide landen een belangrijke macht over het industriële leven verkregen heeft. Zij schrijft eenvoudig dwingend zowel de productie als de consumptie voor. Waar de bedrijfseconomie bepaalde grondstoffen als te kostbaar zou afwijzen (steenkool voor benzine of voor vetzuren, hout voor suiker bijvoorbeeld), beveelt de staat de voortbrenging daarvan, omdat hij (geleid door militaire overwegingen) oeconomisch onafhankelijk wil zijn. En de leiding kan dit doen, daar, van zuiver technisch standpunt bezien, de verwerking mogelijk is.

Het is te vroeg om over het hier slechts even genoemde probleem een volledig oordeel uit te spreken. Maar één conclusie staat vast: de moderne ontwikkeling der techniek oefent nu reeds haar invloed op de grondstoffenmarkten uit, en het gevaar is niet denkbeeldig, dat verschillende cultures of gewinningen op den duur schadelijke gevolgen van die evolutie zullen ondervinden, en daardoor ook de landen, die bij de productie van tot dusverre sterk begeerde grondstoffen belang hebben.

Daarom zij men ook voorzichtig met de opmerking, dat de ontwikkeling van het oeconomische leven in de landen, die naar zelfvoorziening streven, slechts een crisisverschijnsel is. Slaat zij, dan zal de afzet van de grondstoffen, die tot nu toe de eerste plaats innamen, nog meer moeilijkheden ondervinden dan nu reeds het geval is. Verhoging van het levenspeil (door de techniek) in het ene land, heeft dan verlaging daarvan in andere gebieden tengevolge. Mislukt haar streven dan zullen enorme kapitalen verloren gaan. Dat betekent armoede. Een tijdlang is dan het „levenspeil” op hooger niveau gebracht. Deze geforceerde verhoging zal zich echter wreken.

De techniek bevindt zich in een gevaarlijk stadium. „Oude, beproefde” grondstoffen worden „verlaten”. Zij vraagt lang niet overal, zooals vroeger het geval was, naar het beste ruwe materiaal, maar naar dat wat het dichtst bij de poorten der fabrieken te vinden is. Niet alleen in de autarkische landen!

Deze opmerkingen mogen voorloopig voldoende zijn om aan te toonen, dat de oeconomische gevolgen van de rationalisatie en mechanisatie niet zoo gemakkelijk kunnen worden overzien. De abnormale toestanden, waaronder wij gebukt gaan, zijn mede een gevolg van hun werking.

Deze gedachten leiden vanzelf tot een nadere beschouwing van de kwestie der kapitaalinvesteringen. Het is jammer, dat zowel Mr. Colenbrander als de redacteur van „De Opbouw”, wiens artikelen wij ook in deze discussies betrekken, daarover zoo weinig mededeelen.

Luisteren wij allereerst naar een oordeel van Minister Steenberghe, onlangs in de Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer, inzake het ontwerp-Bedrijfsvergunningswet uitgesproken.

„Een van de belangrijkste verschijnselen welke gedurende de laatste decennia hun stempel op het voortbrengingsproces hebben gedrukt”, aldus Z. Exc., „is het steeds sterker geprononceerde kapitaal-intensieve karakter van de voortbrenging. De vervaardiging van een aanzienlijk deel der nijverheidsproducten gaat gepaard met enorme kapitaalinvesteringen in technische installaties, waardoor het aandeel van de vaste kosten in den kostprijs dezer producten zeer aanzienlijk is. Deze omstandigheid houdt in zich een steeds aanwezige tendenz tot overmatige uitzetting van de productie boven de behoefte van de markt. Een prijsdaling, welke in het algemeen reeds wijst op een oververzadiging van de markt, zal voor de ondernemers een prikkel vormen niet om de productie in te krimpen, doch deze nog verder uit te breiden, aangezien hierdoor de kostprijs wordt verlaagd. Het prijsmechanisme heeft hier zijn correctieve werking verloren, met als gevolg ontworping van de bedrijfsstakken, groote kapitaalverliezen, dus nadeel voor die bedrijfsgroepen en voor de gemeenschap”. (Wij spat.)

Klaar zijn in dit oordeel de gevolgen der rationalisatie en mechanisatie voor het leven der voortbrenging tot uitdrukking gebracht.

Niet alleen de staten, welke naar zelfvoorziening streven, lijden onder de kapitaal-investaties, ieder land, ook het onze, ondervindt ze. We erkennen: er is belangrijk verschil. Daarnaast bestaat echter grootere overeenkomst dan hier en daar wel wordt

aangenomen. Het karakter der moderne technische productiemethodes verloochent zich nergens.

Het feit, dat het den kapitaal-intensieven bedrijven slechts goed gaat wanneer hun totale capaciteit benut wordt, maakt hen in hooge mate gevoelig voor de „conjunctuur”. (Eigenlijk is dit te mechanisch uitgedrukt: het bestaan van talrijke zulke bedrijven is een factor, die mede op ieder oogenblik de „conjunctuur” bepaalt). Men denke slechts aan de kunstzijde- en aan de staalindustrie. Er zijn trouwens veel meer voorbeelden. Wanneer de productie beneden een bepaald percentage der capaciteit daalt, lijdt de fabriek verlies, ook al kan zij nog een „vrij goeden prijs” maken. De gevolgen daarvan zijn in het aangehaalde gedeelte uit de „Memorie van Antwoord” uitnemend beschreven; daaraan behoeft niets toegevoegd te worden.

Tot welke abnormale toestanden het tegenwoordige leven der voortbrenging leiden kan, geeft het volgende voorbeeld duidelijk aan.

Een der grootste Engelse blikondernemingen (in Wales) heeft met enorme kosten een nieuwe fabriek gebouwd, geheel „up to date”. Tot op heden werkt zij, praktisch gesproken, niet. Want haar productie zou de blikmarkt geheel in de war brengen; zij zou al producerende zichzelf en al haar medebedrijven vernietigen.

Die gevoeligheid der moderne technische bedrijven is mede een der oorzaken van de huidige stagnatie op de kapitaalmarkt. Het geld is nooit zeker van zijn rendement. Vandaar de groote aarzeling om het te beleggen. Juist de tegenwoordige abnormale toestand: opeenhooping van werkeloos kapitaal aan de andere zijde en daartegenover honderdduizenden werkloze arbeiders, leert ons veel. Hij is mede een gevolg van de technische ontwikkeling.

Daar komt nog iets bij.

Iedere moderne kapitaal-intensieve industrie moet in korten tijd haar installaties afschrijven, daarboven extra reserves vormen, en bovendien groote sommen besteden voor onderzoekingen. Niet alleen omdat sommige machines snel „slijten”, vooral ook omdat altijd gerekend moet worden met uitvindingen, die plotseling totale vernieuwing van de apparatuur eischen. En zijzelf mag in het zoeken naar nieuwe procedés niet achterblijven. Het zou haar ondergang kunnen beteekenen.

Men bestudeere maar eens de verschillende jaarverslagen. Overal worden belangrijke gedeelten der winst gereserveerd; soms keert de leiding met tegenzin dividend uit; zij zou liefst alles achterhouden om de financiële positie krachtiger te maken. Maar straks moet zij voor uitbreidingen misschien een beroep op de kapitaalmarkt doen. En dan vormen een reeks „mooie dividenden” een goede aantrekkingskracht.

En de gevolgen van de werkloosheid van het kapitaal? Het geroep, dat de Overheid hier zal ingrijpen is niet van de lucht. „Zij moet de vicieuze cirkel doorbreken.” Want groote scharen wachten op werk. In naam van al deze getroffen worden de eisch gesteld, dat de regering de gestoorde geldcirculatie zal herstellen.

Wij onthouden ons op het oogenblik van een oordeel over die eischen, constateeren slechts het feit. Er is misschien inderdaad geen andere mogelijkheid.

Dat is de groote tragiek. Nu „helpen”, met de kans dat die hulp slechts schijnhulp is, of nog erger: op den duur schade veroorzaakt. Of „afwachten”? in de overtuiging dat pas straks werkelijk hulp verleend kan worden. En tevens de zekerheid hebben, dat thans door de werkloosheid de werkkraft van het volk verzwakt.

De technische ontwikkeling plaatst voor groote moeilijkheden.

Enkele andere dan de nu genoemde, hopen we in een volgend artikel te behandelen. Zij hangen ten nauwste met het kapitaal-intensieve karakter der moderne industrieën samen. Deze bedrijven moeten namelijk ook „arbeids-intensief” zijn.

A.

B. t. B.

1) Wie zich voor deze industrieën interesseert, moge verwezen worden naar artikelen, die daarover in het tijdschrift „Op den Uitslag” verschijnen (vanaf Februari 1938).

2) Namelijk met betrekking tot de geldcirculatie. Onze regering neemt tal van maatregelen op het gebied der werkloosheidsbestrijding.

ZENDING EN EVANGELISATIE

Bonifatius

Heidenzendeling en kerkorganisator.

I.

Wanneer Bonifatius in 716 als zendeling onder de Friezen optreedt, is in deze landen nog hecht en sterk het bolwerk van het heidendom. In heel Europa heeft het Christendom nog weinig invloed. De Islam is Spanje binnengedrongen en rechts van den Rijn zijn alle volksstammen nog in de macht van het heidendom. Rome heeft al-

leen zeggenschap in een gedeelte van Engeland, in het rijk der Franken en Longobarden, van de Pyreneeën dus, tot aan de monding van den Rijn.

Rechts van den Rijn zijn hier en daar verstrooid enkele zendingsposten te vinden van Iersche en Schotsche monniken, die geregeld versterking ontvangen uit hun moederkloosters.

In één van die ontvangt ook Bonifatius de priesterwijding. Hij neemt er al spoedig een vooraanstaande plaats in en krijgt een groot aandeel in de kerkelijke beweging van die dagen. Want wanneer er een oneenigheid uitbreekt in de kerkelijke wereld in het rijk van koning Inc, besluit men enkele gezanten te zenden naar den aartsbisschop van Canterbury. Met bijna algemeene stemmen wordt dan Bonifatius tot leider van deze missie aangewezen. Hiermee alleen al is zijn plaats in de kerkelijke wereld genoeg geteekend. Zoo kon hij zich ook praktisch inwerken in de vragen van het kerkelijk leven van die dagen. Een prachtige carrière lag voor hem open.

Maar „de dienst van Christus en zijn lust tot zwerven” deden hem Engeland verlaten. 716 trekt hij, even veertig jaar oud, met twee of drie monniken naar Friesland. Politieke gebeurtenissen, een opstand van den Friezenkoning Radboud tegen Karel Martel, maakten een ontijdig einde aan zijn eersten zendingsarbeid. Hij wordt gedwongen naar Engeland terug te keeren. Daar wil men hem wijden tot abt van het klooster in Nhutselle. Maar de zendeling ziet zijn roeping anders. Niet het rustige leven in het klooster, het zwervende, avontuurlijke leven op het zendingsveld trekt hem. Hij slaat de benoeming af.

Zonder meer naar Friesland terugkeeren kan hij ook niet. Hij heeft de gevaren daar gezien en de ontzaggelijke taak, die daar ligt. Achter Friesland weet hij het heidensche Germanië, Friezen, Saksen, Slaven.

Wel kende hij de enkele voorposten der angelsaksische zendelingen, die in groote onafhankelijkheid zelfstandig werkten, maar hij zag duidelijk ook hun kleine kracht, omdat ze misten de doelbewuste eenheid, die in de geweldige taak, de christianisatie van Germanië, noodig was.

Bonifatius heeft dit manco klaar gezien. Het is daarom vooral dat hij, voor hij weer uittrekt, contact zoekt met den Paus. 718 gaat hij naar Rome, waar hij in nauw contact komt met Gregorius de tweede. Met hem bespreekt hij meermalen de belangen van het zendingswerk in Germanië. Als hij het volgend jaar terugkeert, geeft de Paus hem een brief mee, gedateerd 15 Mei 719, waarin hij geprezen wordt om zijn afhankelijkheid van den heiligen Stoel. Tevens ontvangt hij de opdracht om te prediken aan de heidenen en vooral te berichten over den voortgang van het werk.

Geen terrein wordt genoemd, maar Bonifatius had stellig het oog op de landen ten Oosten van den Rijn en ons land.

In den loop der volgende drie en half jaar werkt hij dan eerst in Friesland en later in Hessen-Thüringen.

In den zomer van 722, als hij vele duizenden heidenen „gereinigt” heeft van hun ingekankerd heidendom en hen gedoopt heeft, zendt hij een brief naar Rome om den Paus op de hoogte te brengen „van al de dingen, die door Gods genade door hem zijn volbracht”, en om advies van den heiligen Stoel te ontvangen in vele dingen, „die de ontwikkeling van het volk en den dagelijkschen nood van Gods kerk aangaan”.

In antwoord op dezen brief wordt Bonifatius naar Rome geroepen en 30 Nov. 722 tot bisschop gewijd. De Paus geeft hem daarbij tevens de verzekering van zijn bijzondere vriendschap.

Men moet daarin iets meer zien dan een zekere welwillendheid. De Paus heeft de betekenis van Bonifatius' werk scherp gezien en wilde daarom hem zoo nauw mogelijk aan zich verbinden. Rome moest de stuwende kracht worden in Germanië.

Bij eede heeft Bonifatius zich verbonden trouw te blijven aan het heilige katholieke geloof. „Ik zal mij op geen enkele wijze met wie dan ook verbinden tot schade van de eenheid der katholieke kerk, maar mijn arbeid alleen den dienst der kerk wijden en mij altijd ter beschikking stellen van den heiligen Apostel Petrus en zijn plaatsvervanger”.

Sterker kon wel niemand zich binden in absolute gehoorzaamheid aan den pauselijken Stoel. Deze eed heeft heel Bonifatius' levenswerk verder bepaald.

In Germanië gaat dan Rome's macht heerschen. Met brieven van den Paus keert de zendingsbisschop naar zijn terreinen terug. Deze documenten onderstrepen alle de groote macht van den Paus. Bonifatius heeft zich in dienst gesteld van het groote doel van Rome, de eene katholieke kerk onder Rome's heerschappij. Als Rome's kampioen moet hij Rome's wetten over de Alpen dragen. Zoo wordt de heidenzendeling de kerkvorst in dienst van Rome. De organisatie, meer dan de planting der kerk vraagt dan al zijn aandacht.

Nadat hij in de lente van 723 Karel Martel heeft bezocht neemt hij zijn werk in Hessen en Thüringen weer op. In een brief aan de volkeren dezer landen herinnert de Paus hen aan de zending van Bonifatius als hun bisschop. Hij vraagt

van hen en hun hofschouwt en houden.

De laatste is gedateerd enkele maanden na aangelegd.

Wanneer pauselijk Bonifatius ten zijn voor zekering sterkt de door de fatius ver-

Hessen biografe „Vele aanhinge ren echt ren, een anderen kennis e- densch niet me de bij in de bu erbij, die van hun eerste sl deed de viel zoor gelijke d nen en e- gevloekt. Daarop den boor

Als in werken is typeen apostel „gemaakt. grond vo- Wanneer kleedt de bisschop Rome. De groote p wachten daarom hij gehoe zijn werl om ond werken? Een br heel du heeft be- Maar Hij moet voor Ro Als hij von van derde. E priesters- Zij zullen moeten b zijn, die dan zullen hem uit- De and volk van den Hee aan te n- naren de pen en z zag zal weigeren vonnis. De laa autoriteit strepen. van den Zooals h „katholie Blijktba volgende hij in B- burg en Paus: „ want gij voerd, z- Na de van drie reeds in cilie bije gramma. De strijd de Room Z.

Als in werken is typeen apostel „gemaakt. grond vo- Wanneer kleedt de bisschop Rome. De groote p wachten daarom hij gehoe zijn werl om ond werken? Een br heel du heeft be- Maar Hij moet voor Ro Als hij von van derde. E priesters- Zij zullen moeten b zijn, die dan zullen hem uit- De and volk van den Hee aan te n- naren de pen en z zag zal weigeren vonnis. De laa autoriteit strepen. van den Zooals h „katholie Blijktba volgende hij in B- burg en Paus: „ want gij voerd, z- Na de van drie reeds in cilie bije gramma. De strijd de Room Z.

Als in werken is typeen apostel „gemaakt. grond vo- Wanneer kleedt de bisschop Rome. De groote p wachten daarom hij gehoe zijn werl om ond werken? Een br heel du heeft be- Maar Hij moet voor Ro Als hij von van derde. E priesters- Zij zullen moeten b zijn, die dan zullen hem uit- De and volk van den Hee aan te n- naren de pen en z zag zal weigeren vonnis. De laa autoriteit strepen. van den Zooals h „katholie Blijktba volgende hij in B- burg en Paus: „ want gij voerd, z- Na de van drie reeds in cilie bije gramma. De strijd de Room Z.

Als in werken is typeen apostel „gemaakt. grond vo- Wanneer kleedt de bisschop Rome. De groote p wachten daarom hij gehoe zijn werl om ond werken? Een br heel du heeft be- Maar Hij moet voor Ro Als hij von van derde. E priesters- Zij zullen moeten b zijn, die dan zullen hem uit- De and volk van den Hee aan te n- naren de pen en z zag zal weigeren vonnis. De laa autoriteit strepen. van den Zooals h „katholie Blijktba volgende hij in B- burg en Paus: „ want gij voerd, z- Na de van drie reeds in cilie bije gramma. De strijd de Room Z.

Als in werken is typeen apostel „gemaakt. grond vo- Wanneer kleedt de bisschop Rome. De groote p wachten daarom hij gehoe zijn werl om ond werken? Een br heel du heeft be- Maar Hij moet voor Ro Als hij von van derde. E priesters- Zij zullen moeten b zijn, die dan zullen hem uit- De and volk van den Hee aan te n- naren de pen en z zag zal weigeren vonnis. De laa autoriteit strepen. van den Zooals h „katholie Blijktba volgende hij in B- burg en Paus: „ want gij voerd, z- Na de van drie reeds in cilie bije gramma. De strijd de Room Z.

Als in werken is typeen apostel „gemaakt. grond vo- Wanneer kleedt de bisschop Rome. De groote p wachten daarom hij gehoe zijn werl om ond werken? Een br heel du heeft be- Maar Hij moet voor Ro Als hij von van derde. E priesters- Zij zullen moeten b zijn, die dan zullen hem uit- De and volk van den Hee aan te n- naren de pen en z zag zal weigeren vonnis. De laa autoriteit strepen. van den Zooals h „katholie Blijktba volgende hij in B- burg en Paus: „ want gij voerd, z- Na de van drie reeds in cilie bije gramma. De strijd de Room Z.

Als in werken is typeen apostel „gemaakt. grond vo- Wanneer kleedt de bisschop Rome. De groote p wachten daarom hij gehoe zijn werl om ond werken? Een br heel du heeft be- Maar Hij moet voor Ro Als hij von van derde. E priesters- Zij zullen moeten b zijn, die dan zullen hem uit- De and volk van den Hee aan te n- naren de pen en z zag zal weigeren vonnis. De laa autoriteit strepen. van den Zooals h „katholie Blijktba volgende hij in B- burg en Paus: „ want gij voerd, z- Na de van drie reeds in cilie bije gramma. De strijd de Room Z.

Als in werken is typeen apostel „gemaakt. grond vo- Wanneer kleedt de bisschop Rome. De groote p wachten daarom hij gehoe zijn werl om ond werken? Een br heel du heeft be- Maar Hij moet voor Ro Als hij von van derde. E priesters- Zij zullen moeten b zijn, die dan zullen hem uit- De and volk van den Hee aan te n- naren de pen en z zag zal weigeren vonnis. De laa autoriteit strepen. van den Zooals h „katholie Blijktba volgende hij in B- burg en Paus: „ want gij voerd, z- Na de van drie reeds in cilie bije gramma. De strijd de Room Z.

Als in werken is typeen apostel „gemaakt. grond vo- Wanneer kleedt de bisschop Rome. De groote p wachten daarom hij gehoe zijn werl om ond werken? Een br heel du heeft be- Maar Hij moet voor Ro Als hij von van derde. E priesters- Zij zullen moeten b zijn, die dan zullen hem uit- De and volk van den Hee aan te n- naren de pen en z zag zal weigeren vonnis. De laa autoriteit strepen. van den Zooals h „katholie Blijktba volgende hij in B- burg en Paus: „ want gij voerd, z- Na de van drie reeds in cilie bije gramma. De strijd de Room Z.

Als in werken is typeen apostel „gemaakt. grond vo- Wanneer kleedt de bisschop Rome. De groote p wachten daarom hij gehoe zijn werl om ond werken? Een br heel du heeft be- Maar Hij moet voor Ro Als hij von van derde. E priesters- Zij zullen moeten b zijn, die dan zullen hem uit- De and volk van den Hee aan te n- naren de pen en z zag zal weigeren vonnis. De laa autoriteit strepen. van den Zooals h „katholie Blijktba volgende hij in B- burg en Paus: „ want gij voerd, z- Na de van drie reeds in cilie bije gramma. De strijd de Room Z.

Als in werken is typeen apostel „gemaakt. grond vo- Wanneer kleedt de bisschop Rome. De groote p wachten daarom hij gehoe zijn werl om ond werken? Een br heel du heeft be- Maar Hij moet voor Ro Als hij von van derde. E priesters- Zij zullen moeten b zijn, die dan zullen hem uit- De and volk van den Hee aan te n- naren de pen en z zag zal weigeren vonnis. De laa autoriteit strepen. van den Zooals h „katholie Blijktba volgende hij in B- burg en Paus: „ want gij voerd, z- Na de van drie reeds in cilie bije gramma. De strijd de Room Z.

Als in werken is typeen apostel „gemaakt. grond vo- Wanneer kleedt de bisschop Rome. De groote p wachten daarom hij gehoe zijn werl om ond werken? Een br heel du heeft be- Maar Hij moet voor Ro Als hij von van derde. E priesters- Zij zullen moeten b zijn, die dan zullen hem uit- De and volk van den Hee aan te n- naren de pen en z zag zal weigeren vonnis. De laa autoriteit strepen. van den Zooals h „katholie Blijktba volgende hij in B- burg en Paus: „ want gij voerd, z- Na de van drie reeds in cilie bije gramma. De strijd de Room Z.

Als in werken is typeen apostel „gemaakt. grond vo- Wanneer kleedt de bisschop Rome. De groote p wachten daarom hij gehoe zijn werl om ond werken? Een br heel du heeft be- Maar Hij moet voor Ro Als hij von van derde. E priesters- Zij zullen moeten b zijn, die dan zullen hem uit- De and volk van den Hee aan te n- naren de pen en z zag zal weigeren vonnis. De laa autoriteit strepen. van den Zooals h „katholie Blijktba volgende hij in B- burg en Paus: „ want gij voerd, z- Na de van drie reeds in cilie bije gramma. De strijd de Room Z.

Als in werken is typeen apostel „gemaakt. grond vo- Wanneer kleedt de bisschop Rome. De groote p wachten daarom hij gehoe zijn werl om ond werken? Een br heel du heeft be- Maar Hij moet voor Ro Als hij von van derde. E priesters- Zij zullen moeten b zijn, die dan zullen hem uit- De and volk van den Hee aan te n- naren de pen en z zag zal weigeren vonnis. De laa autoriteit strepen. van den Zooals h „katholie Blijktba volgende hij in B- burg en Paus: „ want gij voerd, z- Na de van drie reeds in cilie bije gramma. De strijd de Room Z.

Als in werken is typeen apostel „gemaakt. grond vo- Wanneer kleedt de bisschop Rome. De groote p wachten daarom hij gehoe zijn werl om ond werken? Een br heel du heeft be- Maar Hij moet voor Ro Als hij von van derde. E priesters- Zij zullen moeten b zijn, die dan zullen hem uit- De and volk van den Hee aan te n- naren de pen en z zag zal weigeren vonnis. De laa autoriteit strepen. van den Zooals h „katholie Blijktba volgende hij in B- burg en Paus: „ want gij voerd, z- Na de van drie reeds in cilie bije gramma. De strijd de Room Z.

van Engeland, arden, van de van den Rijn, en daar vernden van Ierregeld versterposters.

Bonifatius de edig een voor-groot aandeel dagen. Want et in de kerke- g Ine, besluit ar den aarts-na algemeene eider van deze l is zijn plaats kend. Zoo kon de vragen van Een prachtige

zijn lust tot aten. 716 trekt of drie mon- denissen, een adhoud tegen einde aan zijn dwongen naar wil men hem uitscelle. Maar lers. Niet het ervende, avon-trekt hem. Hij

rugkeeren kan har gezien en Achter Fries- ianle, Friezen,

ten der angel-onafhankelijk- zag duidelijk sten de doel- dige taak, de dig was.

gezien. Het is uittrekt, con- ij naar Rome, Gregorius de rmalen de be- Germanië. Als geeft de Paus ei 719, waarin kelijkheid van gt hij de op- nen en vooral an het werk. ar Bonifatius n Oosten van

half jaar werkt n Hessen-Thü-

ele duizenden i ingekankerd zendt hij een de hoogte te Gods genade dves van den dingen, „die den dagelijk-

rdt Bonifatius 2 tot bisschop tevens de ver- schap.

an een zekere betekenis van wilde daarom binden. Rome

in Germanië. bonden trouw e geloof, „Ik e dan ook ver- ler katholieke

tenst der kerk ig stellen van ijn plaatsver-

nden in abso- selijken Stoel. nswerk verder

cht heerschen. de zendings- t. Deze docu- menten van dien- st gesteld ne katholieke

de Alpen ling de kerk- anisatie, meer dan al zijn

l Martel heeft ssen en Thü- de volkeren a aan de zen- op. Hij vraagt

van hen gehoorzaamheid, dat ze hem zullen eeren en hun harten neigen tot zijn prediking. Hij waarschuwt hen de afgoderij na te laten en te onderhouden al wat Bonifatius zal leeren.

De laatste brief van dezen Paus aan Bonifatius is gedateerd 22 Nov. 726 en houdt zich bezig met enkele praktische vragen aangaande huwelijks-aangelegenheden en de tucht over slechte priesters.

Wanneer Gregorius de derde in 731 met de pauselijke waardigheid bekleed wordt, zoekt Bonifatius terstond met hem hetzelfde contact als met zijn voorganger. Ook deze Paus geeft hem de verzekering van zijn bijzondere vriendschap. „Gesterkt door dezen gewijden steun en geïnspireerd door de hulp der goddelijke genade" gaat Bonifatius verder.

Hessen-Thüringen blijft zijn werkterrein. Zijn biograaf tekent ons iets van zijn werk daar. „Vele Hessen, die het katholieke geloof reeds aanhingen, ontvingen van hem den zegen, anderen echter bleven de bosschen en bronnen offeren, eenigen in het geheim, anderen openlijk, weer anderen oefenden tooverij en waarzeggerij. Wier kennis en inzicht veranderd was, deden alle heidensche gruwelen van zich en deden daaraan niet meer mee. Op hun advies legde Bonifatius de bijl aan een reusachtigen eik, een Donarseik in de buurt van Geissmar. Vele heidenen stonden erbij, die den vijand van hun god uit het diepst van hun hart verwenschten. Nauwelijks was de eerste slag gevallen of een goddelijke stormwind deed de boom schudden en de kruin van den eik viel zomaar ter aarde en de stam spleet in vier gelijke deelen. Daarop bekeerden zich alle heidenen en die tevoren den God des hemels hadden gevloekt, wilden Hem nu geloovig aannemen. Daarop bouwde de heilige man met het hout van den boom een bedehuis en wijdde het Petrus".

Als in een zinnebeeld vat deze episode heel het werken van Bonifatius samen. Vooral dat laatste is typeerend. Aan Petrus wordt het gewijd. Den apostel van Rome moet hier een naam worden gemaakt. Rome blijft in al zijn werk de achtergrond vormen.

Wanneer het werk zich almeer uitbreidt, bekleedt de Paus hem met de waardigheid van aartsbisschop. 737 vinden we hem nog een keer in Rome. Hij blijft er bijna een jaar. Waren het de groote problemen van de groeiende kerken, die wachtten op een pauselijke beslissing en die hem daarom zoolang in Rome vasthielden? Of heeft hij gehoopt op de toestemming van den Paus om zijn werk in Hessen-Thüringen te mogen opgeven om onder de heidensche Saksen te kunnen werken?

Een brief aan enkele vrienden in Engeland laat heel duidelijke uitkomen, hoe dit laatste hem heeft beziggehouden.

Maar de Paus laat hem zoo maar niet gaan. Hij moet blijven op het terrein, waar hij zooveel voor Rome beteekent.

Als hij terugkeert uit Rome, heeft hij drie brieven van aanbeveling bij zich van Gregorius de derde. Een ervan is gericht aan de bisschoppen, priesters en abten van heel zijn werkterrein.

Zij zullen hem in liefde en vereering allen steun moeten bieden. En als er dienaren bij hen mochten zijn, die Bonifatius' medewerkers willen worden, dan zullen zij hen niet mogen tegenhouden. „Geef hem uit uw kudde helpers".

De andere brief richt zich tot de edelen en het volk van Hessen-Thüringen. „Wij vermanen u in den Heere, van hem het woord der vermaning aan te nemen", zoo schrijft de Paus, „en als dienaren der katholieke kerk te eeren de bisschoppen en priesters, die hij door zijn apostolisch gezag zal ordenen." Zij zullen geen gehoorzaamheid weigeren, want zij halen over zichzelf een doemvonnis.

De laatste brief wil nog een keer Bonifatius' autoriteit tegenover de gewone bisschoppen onderstrepen. Zij zullen hem als den plaatsvervanger van den Paus alle verschuldigde eer bewijzen. Zoals hij hen zal onderrichten, zoo zullen zij de „katholieke en apostolische leer" bewaren.

Blijkbaar beleeft Bonifatius' werk in de daaropvolgende jaren een periode van grooten bloei. Als hij in Beieren de bisdommen Regensburg, Salzburg en Passau heeft georganiseerd, schrijft de Paus: „Gij hebt goed gehandeld mijn broeder, want gij hebt het apostolisch voorschrift uitgevoerd, zooals wij u hadden opgedragen".

Na de taak in Beieren wacht hem de organisatie van drie bisdommen in Hessen-Thüringen. En reeds in 742 komt het eerste germaansche concilie bijeen. Voor alles staat hier op het programma, de eenheid van de kerken in Germanië. De strijd wordt aangeboden met alles wat met de Roomsche kerkleer in strijd is.

Z.

J. v. d. L.

Wilt U onthouden, dat U bij het aan-
werven van een nieuwe abonné over
mooie boeken als premie kunt beschikken?

IMPERSSCHOUWIJ

„De wereld juicht er in."

De Popma schrijft in „Amersfoortsche Kerkbode" het volgende:

„k Wil het hebben over de vraag of we ons nu zoo diep moeten schamen over 't feit, dat telkens weer een strijd opduikt. En dan speciaal schamen tegenover de „wereld", die smaalt: daar heb je nu die Gereformeerden; 't is me een fraai stelletje!

Er zijn er altijd onder ons, die, wanneer ze van zulke botsingen hooren, alleen maar meewarig het hoofd schudden en zuchten: de wereld juicht er in. Daarbij meenen ze, dat na zulk een woord alle Gereformeerden mijnen in 't rond ter aarde moeten storten.

Tegen de houding, die daaruit spreekt, heb ik bezwaar. De houding van: we moeten ons er toch eigenlijk voor geneeren, dat menschen zich over zulke kwesties warm maken, terwijl rondom een wereld in nood is.

Immers: we prediken het evangelie aan die wereld. We willen die menschen brengen tot de kerk, de Gereformeerde Kerk. Denkt ge nu waarlijk, dat er veel aantrekkelijks schuilt in een kerkelijk leven, waar 't met de rechtsbedeeling niet heelemaal zeker is; waar iemand „lastig" wordt gevonden, omdat hij in een ernstige kwestie open en eerlijk zijn meening zegt?

Maar 't omgekeerde is wel 't geval. Wij zeggen, dat we heel ons leven, ook alles van de kerk-inrichting willen hebben, alleen maar in onderworpenheid aan Gods Woord. Wij zeggen er altijd bij, dat 't beste van ons onvolkomen is en met zonde bevelkt.

Wanneer dan de meeningen scherp tegenover elkaar komen te staan en het onderling debat tastend den weg zoekt, dan kan die „wereld" alleen maar zeggen: zij trachten in de praktijk hun woord waar te maken.

Wanneer ik evangelisatie-object was, zou ik uiterst wantrouwend staan tegenover een kerkelijke samenleving zonder gisting van debat en polemiek; zoolang we blijven op den grondslag van Schrift en belijdenis, ons houden aan de Kerken-orde, behoeven we ons er niet voor te schamen, afgedacht dan van de moeite van onze onvolkomenheid, die ook hierin spreekt.

Natuurlijk moeten we niet in dit polemisch bedrijf ons uitgangspunt nemen in de onderstelling, dat alleen de specialist hier recht van meespreken heeft en mag een argument van niet-willen-toegeven-uit-halsstarrigheid zelf niet worden genoemd.

Maar 't feit van een kerkrechtelijk meeningsverschil als zoodanig zal waarlijk ons evangelisatie-werk niet breken.

Men kan zeggen: we staan toch maar voor 't feit, dat de neutrale pers er in smult.

Dan zou ik willen wijzen op een antwoord, dat Anton v. Duinkerken gaf aan Mussert en dat met de noodige wijzigingen overnemen.

Mussert had gesproken over „den zich Katholiek noemenden Van Duinkerken".

Van Duinkerken antwoordde met de „ballade van den Katholiek", waarvan het eerste couplet luidt:

Jawel, mijnheer, ik noem mij Katholiek
En twintig eeuwen kunnen 't woord verklaren
Aan u en aan uw opgewonden kliek.
Die blij mag zijn met twintig volle jaren,
Als onze God u toestaat te bedaren
Van 't heil-geschreeuw, geleerd bij de barbaren,
En als uw volksbeweging haar muziek
Toonzetten leert op onze maat der eeuwen.
De Roomschen hebben in de politiek
Iets meer gedaan dan onwettig schreeuwen,
Daarom, mijnheer, noem ik mij Katholiek.

Met de noodige wijzigingen zou ik dit willen overnemen niet alleen tegenover de neutrale pers, maar tegenover heel veel mode-stroomingen, secten, kringen en groepen, die zich veroorloven kwaad te spreken van de Kerk.

Een zeer verstandig woord, dat op zijn tijd komt.

De verklaring van de curatoren der V.U.

In „Amersfoortsche Kerkbode" schrijft De Popma:

We hebben het merkwaardige feit beleefd, dat de ééne hoogleeraar aan de V. U. den andere beschuldigde af te wijken van zoo ongeveer de meest fundamentele gedachten van het christendom.

Dat gaf uiteraard eenige doining. Zou het onder-
wijs aan de V. U. niet langer te vertrouwen zijn?

Die onrust week, toen werd aangetoond, dat de aanklagende hoogleeraar met de gedachten van zijn collega niet voldoende vertrouwd was en diens meeningen onjuist weergaf.

Toen hebben de besprekingen der bekende brochures de rust doen weerkeren. Hoewel er soms onprettige ervaringen waren en onvriendelijke woorden door gebrek aan inzicht in de vragen, waar 't om ging, ben ik nog steeds dankbaar dat ons Kerkblad zelfstandig en onafhankelijk hieraan heeft meegedaan.

Vervolgens citeert De Popma de verklaring van curatoren der V.U., waarna hij opmerkt:

Dat beteekent in de eerste plaats: curatoren zijn door de aanklagende brochures niet overtuigd. Reden tot ingrijpen is er voor hen op dit oogenblik niet.

Ze hebben zich immers met deze polemiek bezig gehouden en als ook maar de helft waar was van de aanklachten, hadden ze het er niet bij kunnen laten.

In de tweede plaats wordt een weg gezocht om herhaling van het misverstaan van elkaar te voorkomen. Daarom wordt naar rechts gezegd: Als ge weer publiceeren gaat op principieel terrein, bespreek dan eerst de zaak met de collega's, om te voorkomen, dat straks blijkt, dat ze nu bedoelingen niet hebben

begrepen. En naar links wordt gezegd: niet meer op dergelijke wijze polemiseeren, waarbij ge voorbarig uw collega in staat van beschuldiging stelt. Eerst samen spreken in den kring, die daartoe aangewezen is.

Aan deze publicatie der curatoren ligt m.i. de gedachte ten grondslag: er is een misverstand, en er is behoorlijk kans, dat onderlinge bespreking de meeningen dichter bij elkaar brengt of althans de intrekking der beschuldiging van afwijken van de belijdenis ten gevolge heeft.

Er is nu alle reden om aan te nemen, dat herhaling van voorbarige beschuldiging wordt voorkomen, doordat men aan twee kanten daartoe meewerkt.

Dit behoeft niet te beteekenen, dat de verschijning der „brochure-reeks" wordt stopgezet.

Curatoren hebben buiten den kring van het academisch leven niets te zeggen.

De volgende brochures zullen gericht zijn niet tegen hoogleeraren van de V. U.

Maar wanneer men in den academischen kring den stelregel aanvaardt: eerst samen in den aangewezen kring de dingen bespreken, kan men dien regel moeilijk daarbuiten verlooehen.

We mogen dus hopen.

In „Asser Kerkbode" merkt De B. A. Bos over deze aangelegenheid op:

Met groote instemming las ik in dit schrijven: „Curatoren aanzelen niet, hunne teleurstelling uit te spreken over de publicatie en verbreiding van opvattingen op principieel terrein, die nog niet voldoende in eigen kring zijn bezien." Verder wordt in dit schrijven als oorzaak van de polemiek, welke betrouwd wordt, aangewezen „het verschil van opvatting tusschen enkele hoogleeraren onzer universiteit". Me dunkt, voor deze verklaring mogen we zeer dankbaar zijn; eerstens toch zijn de zaken tot de oorzaak teruggeleid, iets, wat den laatsten tijd nog al eens uit het oog werd verloren, en in de tweede plaats toonen Curatoren dat zij het doen van Prof. Hepp in het bijzonder, niet goedkeuren.

Van harte hopen we, dat deze open verklaring haar vruchten zal afwerpen, tot heil onzer Kerken, en ook tot zegen van onze V. Universiteit. Tevens hopen we vurig: dat „een herhaling zal worden vermeden".

Provisorische sluiting.

De B. A. Bos zegt in „Asser Kerkbode":

Met het provisorisch gesloten zijn der Synode is het toch wel vreemd. Eerst wisten we niet dat deze Synode andermaal provisorisch gesloten was; daarna kwam De W. W. Meijnen van Dordrecht, en lid van de laatste Synode, in zijn Kerkbode vertellen dat de Synode weer provisorisch was gesloten, en wel met het oog op de beslissing van Prof. Bavinck. Nu komt De Meijnen mededeelen zich vergist te hebben. De Synode is wel provisorisch gesloten, maar dit staat in verband met het proces dat bij den Hoogen Raad aanhangig is inzake kerkelijke goederen.

Als ik me wel herinner, valt ook deze laatste mededeeling buiten de orde.

Och, wijs mij den man....

De J. Overduin schrijft in „Credo" over iemand, die „enkele nieuwe gedachten aan de hand deed" in betrekking tot het schrijven van traktaates voor de evangelisatie, over welk onderwerp nog pas in ons blad de heer N. Baas gehandeld heeft.

We lezen:

En wat was nu zijn ideaal? Elk tractaat moest een gedeelte uit Gods Woord behandelen en laten zien, hoe God de Heere in dien tijd werkte en voortschreef met Zijn Openbaring. In de theologie noemt men dat historia revelationis, of te wel geschiedenis der Godsopenbaring.

Dit schoone „vak" is voor verscheidene menschen zoo ongeveer het één en het al geworden. Er bestaat geen grondiger middel om de „geschiedenis der Godsopenbaring" in discredit te brengen, dan door deze overwaardeering.

Ik wilde, dat ik van deze „verscheidene menschen" er nu eens ééntje mocht kennen. Ik zou hem vragen, hoe hij zich bevindt onder deze „overwaardeering", en hoe hij het klaargespeeld heeft om door de waardeering heen te komen en boven haar uit te komen. Hetzelfde geldt van de „sommige menschen", van wie De Overduin nog verhaalt:

En nu krijgt men van sommige menschen sterk den indruk, dat een preek pas een goede Gereformeerde preek is, wanneer daarin uitsluitend geschiedenis der Godsopenbaring gegeven wordt en enkele groote lijnen worden getrokken. Dit is even dwaas als wanneer men de preek laat opgaan in een dogmatische verhandeling of een psychologische ontleding der figuren.

Het is zoo jammer, dat sommigen op dit stokpaardje van de geschiedenis der Godsopenbaring rijden. Jammer voor de zaak zelf, want dit element is inderdaad langen tijd verwaarloosd. Jammer, want men kan meer rijkdommen van het Woord Gods laten schitteren en dat speciale Woord meer recht doen, wanneer men ernstig rekening houdt met dit element. Maar men moet de heele preek er niet in laten opgaan. Dan is het geen preek meer.

Ook hier vraag ik: wijs mij den man. Ik ken er wel enkelen, die, dank zij Gods genade, „historische stoffen" als historische zijn gaan behandelen, en ik ken er zeer veel anderen, die zich van dezen eenvoudigen plicht tegenover het Woord Gods niets aantrekken. Maar den zot, die een preek „uitsluitend geschiedenis der Godsopenbaring" wil doen geven, heb ik voor mij nog nooit ontmoet. En ik vrees, dat met het strijden tegen deze windmolens de bedremmelde Sancho Panza, die den strijd nog leeren moet, weer een eindje achteruit geworpen wordt, en dat intusschen de heusche vijanden in homiletisch opzicht verder gaan, kwaad te stichten in de kerk.